

Gerecht in Eerste Aanleg van Curaçao

Mr. Th. Veling

Zitting van 18 april 2018 te 9.00 uur

Pleitnota mr. T.L. Claassens

inzake:

- 1 De vennootschap naar Venezolaans recht REFINERIA ISLA (CURAZAO) S.A., met nevenvestiging te Emmastad, Curaçao;

verzoekster,

gemachtigden: mr. T.L. Claassens en mr. L. Virginia

tegen:

- 1 De Stichting STICHTING HUMANITAIRE ZORG CURAÇAO, gevestigd te Curaçao; en
- 2 De Stichting STICHTING SCHOON MILIEU OP CURAÇAO, gevestigd te Curaçao,

en 24 andere personen zoals nader genoemd in het verzoekschrift.

gerekwestreerden,

gemachtigde: mr. H.W. Braam

INDEX:

I	JURIDISCH KADER.....	3
II	VOORGESCHIEDENIS.....	4
II.1	De diverse civiele en bestuursrechtelijke procedures.....	4
II.2	De meetgegevens van de meetstations op de locaties Beth Chaim en Kas Chikitu onder accreditatie van de GGD Amsterdam over de jaren 2011 en 2012	6
II.3	Tussenconclusie: sowieso geen overtredingen in de 2011 en 2012	6
II.4	Forse stijging van SO ₂ -immissieconcentratie te Beth Chaim in 2013 en 2014 het gevolg van Aqualectra en CRU - Isla stootte in die jaren juist steeds minder uit.....	7
II.4.1	Inleiding	7
III	DE CONCLUSIE VAN TNO EN STAB BETREFFENDE 2014: (OOK) IN 2014 OVERTRAD ISLA HET IMMISSIEVERBOD NIET	15
III.1	Het onderzoek en de bevindingen van TNO en StAB.....	15
III.2	De herhaalde discussie rondom de Toetsingslocatie	17
III.3	Zou men de Toetsingslocatie wijzigen, dan zou men ook de locaties van de fakkels van Isla juist in het rekenmodel moeten invoeren.....	21
III.4	Vordering van de Stichtingen c.s. strekkende tot betaling van de dwangsom over 2014 is sowieso verjaard	22
IV	CONCLUSIE	22

Edelachtbare heer,

I JURIDISCH KADER

1 Zoals uit de stukken blijkt, stellen de Stichtingen c.s. zich op het standpunt dat Isla het Immissieverbod¹ in 2014 heeft overtreden en dat Isla dus een dwangsom van NAF 75 miljoen aan hen is verschuldigd.

2 Isla betwist die stelling heel uitdrukkelijk wat betekent dat, nu het Immissieverbod een verplichting om niet te doen betreft, de bewijslast rust op de Stichtingen c.s.

3 Het is immers vaste rechtspraak dat – in een executiegeschil over de vraag of een partij aan een dwangsomveroordeling heeft voldaan – de executant van de dwangsom dient te stellen - en bij gemotiveerde betwisting dient te bewijzen - dat de veroordeelde niet aan de veroordeling heeft voldaan.²

4 Daarnaast verwijs ik in meer algemene zin naar Jongbloed in T&C Rv aant. 2 bij art. 611c Rv en H.W.B. thoe Schwartzenberg, Civiel bewijsrecht voor de rechtspraak, Maklu, 2013, nr. 49:

“De bewijslastverdeling ter zake van de vraag of dwangsommen zijn verbeurd verschilt naar gelang van de aard van de verplichting op overtreding waarvan de dwangsom is gesteld: betreft het een verplichting om te geven of te doen, dan moet degene jegens wie de veroordeling is uitgesproken bewijzen dat hij aan de verplichting heeft voldaan; betreft het echter een verplichting om niet te doen, dan zal de executant, als in een procedure wordt getwist over de vraag of de dwangsommen zijn verbeurd, moeten bewijzen dat de geëxecuteerde het verbod heeft overtreden.” (onderstreping toegevoegd, advocaat)

5 Deze bewijslastverdeling geldt ook in het onderhavige executiegeschil ten aanzien van het aan Isla opgelegde Immissieverbod en de daaraan verbonden dwangsom.

6 Dat de bewijslast op hen rust, vinden de Stichtingen c.s. zelf overigens ook. Ik citeer uit hun ‘verzoekschrift tot het gelasten van een deskundigenbericht ex artikel 176 Rv’ van 7 maart 2014 betreffende Isla’s uitstoot in 2013:

“9. Verzoekers wensen, mede namens de onder 2 hiervoor bedoelde eisers, de mogelijkheid van ten uitvoerlegging van het Vonnis te kunnen beoordelen. Om aan hun stel- en bewijsplicht te voldoen en executiegeschillen en onnodige kosten te vermijden hebben Verzoekers, leken zijnde, een groot en zwaarwegend belang om de onder 7 bedoelde berekening door daartoe geëigende onafhankelijke expert(s) te laten uitvoeren.” (onderstreping toegevoegd)

¹ Ik hanteer dezelfde definities als in het inleidende verzoekschrift.

² Dit is uitdrukkelijk overwogen in onder meer Hof Arnhem-Leeuwarden 8 oktober 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:7549, r.o. 5.3; en recent nog in Rb. Noord-Nederland 4 september 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:4303, r.o. 5.3.

- 7 Weliswaar komt die zinsnede niet terug in het 'artikel 176 Rv-verzoekschrift' betreffende Isla's uitstoot in 2014, maar wat gold voor het jaar 2013 geldt natuur evenzeer voor het jaar 2014.
- 8 Met die bewijs/*ast*, ligt natuurlijk ook het bewijs*risico* bij de Stichtingen c.s.
- 9 Ik zal hierna uiteenzetten dat en waarom de bewering van de Stichtingen c.s., dat Isla het Immissieverbod in 2014 heeft overtreden en dat Isla dus een dwangsom van NAF 75 miljoen aan hen is verschuldigd, onjuist is en dat de vorderingen van Isla dus moeten worden toegewezen.

II VOORGESCHIEDENIS

II.1 De diverse civiele en bestuursrechtelijke procedures

- 10 Zoals de Stichtingen c.s. zelf ook al hebben aangegeven in hun 'artikel 176 Rv-verzoekschrift' hebben zij in de periode 2005-2010 tegen Isla geprocedeerd. Daarbij volgden ze twee sporen, te weten een kort geding-procedure voor de civiele rechter en een LAR-procedure voor de bestuursrechter.
- 11 In beide procedures besloten de rechters een beroep te doen op de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak voor Milieu en Ruimtelijke Ordening in Den Haag (de "**StAB**"). Dat gebeurde overigens in overleg met en met instemming van **alle** betrokken partijen.
- 12 Beide procedures spitsten zich uiteindelijk in hoofdzaak alleen nog toe op de jaargemiddelde immissieconcentratie voor SO₂³ op de toetsingslocatie, zoals vastgesteld door de StAB, te weten nabij de joodse begraafplaats Beth Chaim (de "**Toetsingslocatie**"). Ik kom daar straks nog uitgebreid op terug.
- 13 Aanvankelijk had de kort geding-rechter in eerste aanleg Isla op straffe van een dwangsom geboden om ervoor te zorgen dat de jaargemiddelde immissieconcentratie voor SO₂ op de Toetsingslocatie beneden de relevante concentratie - te weten 80 µg/m (microgram per kubieke meter) - bleef.
- 14 Dat was een niet na te leven gebod, omdat de gemeten immissieconcentratie voor een bepaalde stof op een bepaald punt altijd de **resultante** - of, zo men wil, de optelsom - is van de uitstoot van **alle relevante** emittenten. Hier zijn dat in hoofdzaak de raffinaderij, de BOO-elektriciteitscentrale van CRU, de New Diesel Power Plant (NDPP) van Aqualectra en de eveneens stookolie-gestookte power plant van Aqualectra aan de Dokweg. En daarnaast nog het verkeer en de scheepvaart. U kunt dat onder meer terugvinden in het 2008 StAB Rapport dat ik u op voorhand toezond (Productie 1).⁴

³ Ten aanzien van de andere drie immissieconcentraties - te weten de dag- en jaargemiddelde immissieconcentraties voor TSP en de daggemiddelde concentratie voor SO₂ - werd geoordeeld dat geen sprake was van enige overtreding.

⁴ Zie bladzijde 13 daarvan: "*In de meetresultaten zit naast een eventuele bijdrage van Isla immers ook altijd de bijdrage van eventuele andere bronnen als CUC, Aqualectra, het verkeer, de scheepvaart en natuurlijke bronnen verdisconteerd.*"

- 15 Dat rechterlijk gebod kwam er dus op neer dat Isla ook de uitstoot van de andere emittenten moest controleren. Dat kon Isla natuurlijk niet, want dat zijn onafhankelijke ondernemingen die zich niet door Isla laten voorschrijven hoeveel SO₂ ze mogen uitstoten. In het daaropvolgende civiele hoger beroep maakte het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen (het "Hof") daar dan ook korte metten mee.⁵
- 16 Wél overwoog het Hof in die civiele procedure - wat natuurlijk juist is - dat Isla haar *eigen* SO₂-uitstoot kan controleren en legde het Isla het gebod op om niet meer dan 80 µg/m³ bij te dragen aan de jaargemiddelde immissieconcentratie voor SO₂ op de Toetsingslocatie.
- 17 In de kort geding-procedure keek het Hof terug naar het jaar 2007 en oordeelde het in de Hof Uitspraak - op basis van door de StAB gemaakte berekeningen - dat Isla in overtreding was. Isla zou in dat jaar (2007) namelijk meer dan 80 µg/m³ - te weten 99.1 µg/m³ - hebben bijgedragen aan de jaargemiddelde immissieconcentratie voor SO₂ op de Toetsingslocatie. Dat de berekeningen van de StAB ook lieten zien dat Isla's bijdrage voor het jaar 2009 onder die norm van 80 µg/m³ zat en dat Isla dus ten tijde van het civiele hoger beroep hoe dan ook niet meer in overtreding van die norm was, bracht het Hof in die civiele procedure niet op andere gedachte: het gebod werd opgelegd en er werd een dwangsom aan verbonden van NAF 75 miljoen.
- 18 In de LAR-procedure kwam het Hof een half jaar later⁶ overigens tot een ander oordeel. Het Hof stelde SMOC op dit punt in het ongelijk en oordeelde (ik citeer):⁷

"2.9 (...) De StAB heeft op verzoek van het Hof de door Isla veroorzaakte jaargemiddelde immissieconcentratie van zwaveldioxide ter plaatse van de Toetsingslocatie voor het jaar 2009 berekend en geconcludeerd dat deze de in Attachment F gestelde grenswaarde niet overschrijdt. Tegen deze in het deskundigenbericht van 4 maart 2010 neergelegde berekeningen en conclusies hebben Isla en de stichting zienswijzen naar voren gebracht. Die heeft de StAB in het aanvullende deskundigenbericht van 7 april 2010 besproken.

Het Hof heeft in die zienswijzen geen grond gevonden voor het oordeel dat deze deskundigenberichten in zoverre niet gevolgd kunnen worden en ziet evenmin aanleiding voor het oordeel dat de in het deskundigenbericht van 4 maart 2010 neergelegde berekeningen en de daarop gebaseerde conclusies niet juist zijn. Dit betekent dat het bestuurscollege het verzoek van de stichting, voor zover dat ertoe strekt om jegens Isla met bestuursdwang handhavend op te treden wegens niet naleven van de in Attachment F vermelde jaargemiddelde immissienorm voor zwaveldioxide, thans zou moeten afwijzen." (onderstreping toegevoegd)

⁵ Zie r.o. 3.4 van het arrest van 12 januari 2010.

⁶ Uitspraak Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba van 19 juli 2010 (HLAR 069/09) (LJN: BN5898).

⁷ Vide r.o. 2.9, derde alinea.

- 19 Voor alle duidelijkheid: de Hof Uitspraak uit 2010 staat en ik probeer daar niet bij u van in hoger beroep te komen.

II.2 De meetgegevens van de meetstations op de locaties Beth Chaim en Kas Chikitu onder accreditatie van de GGD Amsterdam over de jaren 2011 en 2012

- 20 Begin 2010 werd het al bestaande meetstation op de locatie Beth Chaim aangesloten op het elektriciteitsnet en uitgebreid geoptimaliseerd door de GGD Amsterdam.
- 21 Zoals u weet, ligt locatie Beth Chaim helemaal ingeklemd door het terrein van de raffinaderij en het aldaar gelegen meetstation meet dus niet de luchtkwaliteit nabij bewoning, maar de luchtkwaliteit op de locatie Beth Chaim. *De facto* dus de luchtkwaliteit op het industrieterrein.
- 22 Meetstation Kas Chikitu was een nieuw meetstation dat werd geplaatst in een woonwijk. Dat meetstation beoogt, anders dan het meetstation Beth Chaim, wel de luchtkwaliteit nabij bewoning te meten. Ik verwijs naar het rapport van de GGD Amsterdam betreffende het jaar 2011 (het "**2011 GGD Rapport**") (**Productie 20**). Zie onderdeel 1 daarvan:

Op de meetlocatie Beth Chaim worden de hoogste concentraties verwacht vanuit het industriegebied. De metingen van dit meetstation zijn bedoeld om de grenswaarden uit [attachment F](#) op het industriegebied gelegen ISLA raffinaderij te controleren. In attachment F zijn grenswaarden opgenomen voor verschillende stoffen waaronder TSP (Total Suspended Matter) en SO₂ (zwaveldioxide). Omdat overschrijdingen van de grenswaarden voor deze stoffen niet onaannemelijk zijn, wordt op Beth Chaim SO₂ en TSP (in plaats van PM10) gemeten.

Meetstation Kas Chikitu is gelegen in een woonwijk en is ingericht om de luchtkwaliteit nabij bewoning te monitoren. Omdat PM10 beter aansluit bij huidige EU en EPA grenswaarden

- 23 Uit het 2011 GGD Rapport bleek dat de totale immissieconcentratie voor SO₂ op de locatie Beth Chaim in 2011 ruim onder de grenswaarde van 80 µg/m³ lag, te weten 64 µg/m³.⁸ In bewoond gebied (op de locatie Kas Chikitu) was de gemeten concentratie 48 µg/m³.
- 24 Iets vergelijkbaars geldt voor het jaar betreffende 2012. Uit het rapport van de GGD Amsterdam betreffende 2012 (het "**2012 GGD Rapport**") (**Productie 21**) bleek dat de totale immissieconcentratie voor SO₂ op de locatie Beth Chaim ook in 2012 weer ruim onder de grenswaarde van 80 µg/m³ lag, te weten 62 µg/m³.⁹ In bewoond gebied (op de locatie Kas Chikitu) was de gemeten concentratie 55 µg/m³.

II.3 Tussenconclusie: sowieso geen overtredingen in de 2011 en 2012

- 25 Wat betreft de jaren 2011 en 2012 stond en staat vast dat Isla niet in overtreding was met de door het Hof aan haar opgelegde maatregel. Voor die jaren geldt zelfs dat de totale

⁸ Zie de eerste tabel (eerste regel, voorlaatste kolom) op blz. 6 van het 2011 GGD Rapport.

⁹ Zie de eerste tabel (eerste regel, voorlaatste kolom) op blz. 6 van het 2012 GGD Rapport.

gemeten immissieconcentratie - dus de resultante van de uitstoot door *alle* emittenten *gezamenlijk* - ruim onder de 80 µg/m³ bleef.

II.4 **Forse stijging van SO₂-immissieconcentratie te Beth Chaim in 2013 en 2014 het gevolg van Aqualectra en CRU - Isla stootte in die jaren juist steeds minder uit**

II.4.1 **Inleiding**

- 26 Uit de rapporten van de GGD Amsterdam betreffende 2013 (het "**2013 GGD Rapport**") (**Productie 22**) en 2014 (het "**2014 GGD Rapport**") (**Productie 23**) bleek dat in 2013 en 2014 sprake was van een forse stijging van de totale immissieconcentratie voor SO₂ op de locatie Beth Chaim: in totaal werd in 2013 152 µg/m³ en in 2014 170 µg/m³ gemeten.¹⁰
- 27 De Pavlov-reactie daarop van de Stichtingen c.s. was onmiddellijk: dat heeft Isla veroorzaakt en we gaan nu dus die dwangsom van NAF 75 miljoen van ze vorderen.
- 28 Dat is typisch voor de Stichtingen c.s.: zonder enig onderzoek van de feiten meteen in alle media met de vinger naar Isla wijzen, terwijl je toch zou mogen verwachten dat ze na het lezen van al die StAB-rapporten weten dat de jaargemiddelde immissieconcentratie voor SO₂ op de locatie Beth Chaim mede wordt veroorzaakt door, ik zei dat net al, de BOO-elektriciteitscentrale van CRU, de stookolie-vebrandende elektriciteitscentrales van Aqualectra, het verkeer en de scheepvaart.
- 29 De vraag was natuurlijk hoe die forse stijging van de jaargemiddelde immissieconcentratie voor SO₂ op de locatie Beth Chaim - van 62 µg/m³ in 2012 naar 152 µg/m³ in 2013 en 152 µg/m³ in 2014 - verklaard kon worden.

II.4.2 **Isla stootte in 2013 *minder* SO₂ uit dan in 2012**

- 30 Dat was temeer een vraag, nu Isla in het jaar 2013 juist minder SO₂ had uitgestoten dan in het jaar ervoor (2012) toen de jaargemiddelde immissieconcentratie voor SO₂ op de meetlocatie Beth Chaim, als gezegd, 62 µg/m³ bedroeg.¹¹ In 2013 bedroeg Isla's totale SO₂ uitstoot namelijk 20.8 kiloton ten opzichte van 21.6 kiloton het jaar ervoor (2012).
- 31 De StAB heeft dat ook bevestigd in haar definitieve deskundigenrapport van 16 juni 2015 (**Productie 6**). Zie onderdeel 6.1 daarvan:
- Na het controleren en aanpassen van de aangeleverde data is in paragraaf 4.4 van dit verslag de uiteindelijke brandstofemissie vastgesteld op 11.2 kton SO₂. In paragraaf 5.6 is de uiteindelijke procesemissie vastgesteld op 9.6 kton SO₂. Tezamen levert dit een totale SO₂-emissie in 2013 op van **20.8 kiloton**.
- 32 Uitgedrukt in procenten komt een afname van 21.6 kiloton in 2012 naar 20.8 kiloton in 2013 neer op een **daling van bijna 4%**.

¹⁰ Zie de eerste tabel (eerste regel, voorlaatste kolom) op blz. 8 van het 2013 GGD Rapport en de eerste tabel (eerste regel, voorlaatste kolom) op blz. 9 van het 2014 GGD Rapport.

¹¹ Zie nogmaals **Productie 3**.

II.4.3 En Isla stootte in 2014 weer *minder* SO₂ uit dan in 2013

- 33 In 2014 werd die dalende trend in Isla's SO₂-uitstoot doorgezet. Dat hebben StAB en TNO bevestigd in hun Deskundigenbericht betreffende 2014. Stootte Isla in 2013 in totaal 20.8 kiloton SO₂ uit, in 2014 was dat 20 kiloton. Zie onderdeel 9.2 van het Deskundigenbericht betreffende 2014:

Nu alle massabalansen onderling voldoende consistent zijn, kan de totale massa-balans van de SO₂-emissie worden gemaakt. Deze is als volgt:

Emissiebron	Zwavelmissie (kton S)	SO ₂ -emissie (kton SO ₂)
SRU-ventemissie	1,57	3,14
Flares	2,456	4,91
SWS-2	0,04	0,08
Brandstofemissie	<u>5,91</u>	<u>11,85</u>
Totaal	9,98	20,0

Tabel 9.2: De definitieve emissieomvang

- 34 Uitgedrukt in procenten komt een afname van 20.8 kiloton in 2013 naar 20 kiloton in 2014 ook weer neer op een **daling van bijna 4%**.
- 35 Echter, zoals ik zo-even al aangaf, liet de gemeten immissieconcentratie voor SO₂ op de locatie Beth Chaim juist een significante stijging zien, te weten van 152 µg/m³ in 2013 naar 170 µg/m³ in 2014. Uitgedrukt in procenten komt dat neer op een **stijging van bijna 12%**.
- 36 Al die cijfers laten zien dat die forse stijging van de gemeten jaargemiddelde immissieconcentratie voor SO₂ bij de locatie Beth Chaim in 2013 ten opzichte van 2012 en in 2014 ten opzichte van 2013 niet verklaard kan worden door een toename in Isla's SO₂-uitstoot in die jaren. Immers, bij Isla was juist sprake van een *steady* afname in die jaren.
- 37 Waardoor ontstond die forse toename dan? Dat is op zich niet iets wat Isla moet bewijzen, maar het leek ons toch goed om u wat mogelijk verklaringen te geven.

II.4.4 Aqualectra breidde haar productiecapaciteit fors uit

- 38 Naast Isla zijn de BOO-centrale van CRU en de *power plants* van Aqualectra - om in de woorden van StAB te spreken - "*de grootste emittenten*" - in relatie tot het gebied benedenwinds van het Schottegat industriegebied. Zie het StAB rapport van 16 juni 2008:

SO₂-emissie. De grootste emittenten op Curaçao zijn:

1. de BOO centrale van CUC die gestookt wordt op asphalt, fuel oil en fuel gas. en
2. de centrales van Aqualectra (NDPP, Wartsila en Mundo Nobo) die gestookt worden op marine fuel oil en industrial fuel oil .

- 39 Behalve Aquallectra's New Diesel Power Plant (NDPP), die op het industrieterrein ligt, is "voor de luchtkwaliteit ook relevant"¹² Aquallectra's stookolie-gestookte Wärtsila-power plant gelegen aan de Dokweg.
- 40 Die Wärtsila-stookoliecentrale is per 1 januari 2015 uitgebreid met vier stookolie-gestookte turbines afkomstig van het Finse Wärtsila. Zie onder meer een artikel daarover in het *Antilliaans Dagblad* van 19 augustus van 2014 (**Productie 24**). Zie verder blz. 13 bovenaan van het Deskundigenbericht betreffende 2014:

Daarnaast is voor de luchtkwaliteit relevant dat rond het Schottegat sedert 2000 nog een centrale van Aquallectra (Aquallectra Wärtsilä Power plant aan de Dokweg) in werking is. Deze centrale is in 2015 uitgebreid.

- 41 Samen hebben die een vermogen van 35 megawatt (MW) per dag. Even om dit in perspectief te plaatsen: de productiecapaciteit van de hele BOO-centrale bedraagt circa 22 Mw per dag, terwijl de totale beschikbare productiecapaciteit op het eiland zo'n 167 Mw is (**Productie 25**). 35 Mw is dus heel veel en die wekte - en wekt - Aquallectra dus volledig op door middel van het verstoken van stookolie.
- 42 Het behoeft geen toelichting dat een dergelijke forse uitbreiding van de "voor de luchtkwaliteit ook relevant" Wärtsila-stookoliecentrale meteen ook een grote impact heeft op de totale immissieconcentratie voor SO₂ op de locatie Beth Chaim (en elders).
- 43 Dat is ook wel gebleken, want uit het rapport van de GGD Amsterdam betreffende 2015 (het "**2015 GGD Rapport**") (**Productie 26**) bleek dat in 2015 de totale immissieconcentratie voor SO₂ op de locatie Beth Chaim weer fors verder was gestegen: van 170 µg/m³ in 2014 naar 225 µg/m³ in 2015¹³, ofwel een stijging met zo'n 32%.
- 44 Dan zult u zeggen: "dat mag zo zijn, maar die uitbreiding vond pas plaats per begin 2015 en die verklaart dus niet de toename die is geconstateerd in 2013 en daarna ten opzichte van het jaar 2012".
- 45 Daar hebt u volledig gelijk in, maar dit uitbreidingsproject was een kostbare aangelegenheid (circa USD 55 miljoen), waar aanvankelijk geen geld voor was. Als tussenoplossing werden daarom 22 eveneens diesel-gestookte generatoren van het Schotse Aggreko gehuurd. Die generatoren zijn ingezet van april 2013 tot augustus 2014, toen het contract afliep. Ik verwijs naar een artikel daarover in het *Antilliaans Dagblad* van 23 september 2017 (**Productie 27**):

Begin 2012 stuurde toenmalig premier Gerrit Schotte (MFK) na eerst de toenmalige directie van Aquallectra te hebben weggewerkt, 22 generatoren van Aggreko - die toen door het nutsbedrijf werden gebruikt - terug en beëindigde het huurcontract met het bedrijf. Schotte

en:

¹² Zie blz 13 bovenaan van het Deskundigenbericht betreffende 2014.

¹³ Zie de eerste tabel (eerste regel, laatste kolom) op blz. 9 van het 2015 GGD Rapport.

In april 2013 kwamen de aggrego's weer terug op het eiland, maar alweer ruim een jaar later, in augustus 2014 werden de generatoren bij het verlopen van het contract weer teruggestuurd.

- 46 Die uitbreiding is ook bevestigd in het Deskundigenbericht betreffende 2013. Zie blz. 15 bovenaan:

Aqualectra (Aqualectra Wärtsilä⁵ Power plant aan de Dokweg) in werking is. Deze centrale is in 2012 uitgebreid.

- 47 Zoals op de onderstaande foto uit dat artikel in het *Antilliaans Dagblad* goed te zien is, hebben die generatoren een korte schoorsteen, wat van grote invloed is op de bijdrage aan de immissieconcentratie in de zin van: hoe lager de schoorsteen, hoe hoger de bijdrage aan de immissieconcentratie. Ik kom daar zo nog op terug.

II.4.5 CRU is in 2013 en 2014 veel meer en anders gaan verstoken

- 48 Ten eerste heeft CRU in 2013 een aanzienlijke hoeveelheid meer brandstof verstookt dan in 2012, wat vanzelfsprekend ook geresulteerd in een hogere uitstoot van SO₂ in 2013.
- 49 Ter toelichting merk ik op dat Isla een exact inzicht heeft in CRU's totale brandstofverbruik per kalenderjaar. De reden daarvoor is simpel: Isla levert al die brandstof aan CRU en alle aan CRU geleverde brandstoffen worden meteen verstookt (dus niet opgeslagen). In de onderstaande tabel (Tabel 1) zijn de door CRU geconsumeerde hoeveelheden brandstof per soort brandstof te zien (de cijfers geven het aantal ton per jaar aan):

Tabel 1

Soort brandstof:	Doorzet in kton/jaar 2012	Doorzet in kton/jaar 2013	Verskil tussen 2012 en 2013 in %
Asphalt	299.93	335.56	+12 %
Fuel Oil	4.54	24.44	+440 %
Gas Oil	52.36	7.12	-86 %
Refinery Gases	11.90	55.94	+370 %

- 50 Wat betreft de cijfers voor het jaar 2013 geldt dat StAB de cijfers van Isla in haar onderzoek betreffende 2013 heeft geverifieerd en dat ze (nagenoeg) volledig overeen komen zijn. Zie tabel 7.7 van het Deskundigenbericht betreffende 2013:

Output raffinaderij brandstoffen CRU	Doorzet (kton/jaar)	Zwavel-gehalte (%)	Zwavel (kton/jaar)
Asphalt	335.83	3.01	10.108
Fuel Oil	25.2	2.49	0.627
Gas Oil	7.12	0.51	0.004
Refinery Gases	56.0	0.054	0.030
Totaal	424.2	2.54	10.77

Tabel 7.7: Geverifieerde data uit door Isla aangeleverde spreadsheets met brongegevens

- 51 Ten tweede vond er in 2013 ook een significante wijziging plaats in de soorten brandstof, die CRU verstookte. U ziet in de bovenstaande Tabel 1 dat weliswaar het verbruik van Gas Oil af nam in 2013, maar ook dat het verbruik van de overige drie brandstoffen juist

fors toenam. En vooral voor *Asphalt* en *Fuel Oil* geldt dat die relatief veel zwavel (S) bevatten, wat weer resulteerde in een forse toename van de SO₂-uitstoot. Dat zult u ook in de volgende tabel kunnen zien.

- 52 Isla heeft die totale SO₂-uitstoot van CRU destijds berekend. In de onderstaande tabel (Tabel 2) ziet u de SO₂-uitstoot door CRU uitgesplitst per brandstofsoort (de cijfers geven het aantal uitgestoten ton per jaar aan):

Tabel 2

	Asphalt	Fuel Oil	Gas Oil	Refinery Gases	Totale SO ₂ -emissie op jaarbasis	Verskil tussen 2012 en 2013 in %
2012	14.936	207	523	1,9	15.669	
2013	19.932	1.207	71	0,7	21.212	+ 35 %

- 53 Ook hiervoor geldt dat StAB de door Isla berekende uitstootcijfers van CRU in haar onderzoek betreffende 2013 heeft geverifieerd en dat ze (nagenoeg) volledig correct zijn, met dien verstande dat het SO₂-uitstootcijfer van StAB nog iets hoger uitvalt, namelijk 21.6 kiloton versus 21.2 kiloton. Ten opzichte van 2012 **stootte CRU in 2013 dus 35% méér SO₂ uit**. En ten opzichte van 2013 stootte CRU in 2014 weer substantieel meer SO₂ uit, namelijk circa 24.2 kiloton ten opzichte van 21.6 kiloton in 2013. Dat is dus een **verdere stijging van CRU's SO₂-uitstoot met ruim 13%**.
- 54 Ik merk in dat verband overigens nog op dat CRU in haar jaarlijkse milieuraapportage een veel lagere uitstoot had opgegeven, namelijk 16.7 kiloton. Dat getal hebben StAB en TNO vervolgens echter gewogen en - letterlijk - te licht bevonden en in plaats daarvan hebben zij het door Isla berekende cijfer als juist bestempeld. Zie blz. 49 van het Deskundigenbericht betreffende 2014:

2016 van SMOC per e-mail ontvangen. In het "Curaçao Refinery Utilities B.V. Annual Environmental Report period january 2014 – december 2014", toegevoegd als bijlage 7.1, staat op bladzijde 6 het volgende:

"During the 12-month period of January 2014 through December 2014 the calculated SO₂ emission for the CRU facility was 46.54 metric tons per day."

Dat betekent dat CRU in het jaar 2014 aan SO₂ heeft geëmitteerd:

$365 \times 46,54 = 16.687,1$ ton SO₂ = 16,7 kiloton/jaar.

De hoeveelheden die beide bedrijven vermelden, verschillen daarmee aanzienlijk:

SO ₂ -EMISSION	VOLGENS CRU	VOLGENS ISLA
UITSTOOT CRU PER DAG	46,54 ton	66,4 ton
UITSTOOT CRU PER JAAR	16,7 kiloton	24,2 kiloton

Tabel 7.2: verschillende opgaven voor de SO₂-emissie door CRU in 2014

en blz. 54/55:

Conclusie

Er is een verschil vastgesteld tussen enerzijds de hoeveelheid pitch die ISLA stelt te hebben geleverd aan CRU, en anderzijds de in het milieuverslag van CRU gerapporteerde SO₂-emissie die grotendeels het gevolg is van pitchinzet. Wij houden in dit deskundigenbericht de rapportage van ISLA aan. Wij baseren ons hierbij op het volgende:

- In de opgave van de CRU cijfers over 2013 blijkt een fout te zitten. Na correctie komt de levering aan CRU vrijwel overeen met de door ISLA verstrekte opgave over 2013. De door ISLA gemaakte schatting van de aan CRU geleverde brandstof in 2013 is derhalve juist geweest. Deze schatting hebben wij ook gebruikt in onze rapportage over 2013.
- Voorts is ons ook duidelijk dat er bij CRU sprake is geweest van een stijgende energieleverantie in de jaren na 2013, zowel aan ISLA als aan derden. Dat houdt in dat de CRU emissies in 2014 en 2015 hoger zouden moeten zijn, aangezien daartussen een evenredig verband is. Omdat de opgave door CRU in de jaarverslagen een dalende trend vermelden, kunnen wij die niet als vaststaand aanvaarden.

Gezien deze waarnemingen houden wij de gegevens van ISLA aan.

- 55 Die conclusie van StAB en TNO is vrij helder.
- 56 *Ten derde* vond er in 2013 een wijziging plaats in de wijze waarop die SO₂ is uitgestoten door CRU. Zoals u misschien weet, heeft CRU onder meer een *stack* (schoorsteen) van circa 200 meter. Dat is de hoogste schoorsteen die men van ver af al goed kan waarnemen. Hoe hoger de SO₂ wordt uitgestoten - dus: hoe hoger de schoorsteen - hoe minder van die uitgestoten SO₂ neerslaat op de locatie Beth Chaim. En andersom geldt hetzelfde: hoe lager de SO₂ wordt uitgestoten - dus: hoe lager de schoorsteen - hoe meer van die uitgestoten SO₂ neerslaat op de locatie Beth Chaim.
- 57 De Stichtingen c.s. weten dat ook heel goed, getuige onder meer hun eerdere vragen aan de StAB over dit onderwerp. Ik verwijs naar het door mij als Productie 2 in het geding gebrachte rapport van de StAB aan uw Gerecht betreffende CRU van 6 mei 2009 (onderdeel 3.4 - "*Bijdrage lagere bronnen*");

3.4 Bijdrage lage bronnen

Met betrekking tot vraag 1 SO₂ op pag. 10 van het verslag, wijst SMOC op lage bronnen die volgens StAB relatief veel bijdragen aan de immissieconcentratie.

Vraag 4:

Kunt u aangeven hoeveel een 50 meter hoge schoorsteen relatief bijdraagt aan de immissieconcentratie in vergelijking met een 100 resp. 200 meter hoge schoorsteen, bij gelijke emissie en omstandigheden?

Antwoord:

Met als voorbeeld de schoorsteen van eenheid B3101 van CUC en uitgaande van een emissie van 600 gram per seconde bij dezelfde rookgastemperatuur en – uitreedsnelheid is de immissie bij verschillende schoorsteenhoogtes ter plaatse van de Joodse begraafplaats als volgt:

Schoorsteenhoogte	Immissieconcentratie op Joodse begraafplaats
50 meter	102.6 µg/m ³
100 meter	41.8 µg/m ³
200 meter	25.9 µg/m ³

- 58 Kortom, bij een uitstoot via een schoorsteen van 100 meter ligt de immissieconcentratie nabij de locatie Beth Chaim ruim 60% hoger dan bij een uitstoot via een schoorsteen van 200 meter.
- 59 Een belangrijk feit is dat CRU eind 2012 - na jaren van stilstand - Boiler 74, zijnde één van haar in totaal vijf boilers, weer in gebruik had genomen. Boiler 74 stookt *asphalt*, waar, zoals ik zo-even al zei, veel zwavel (S) in zit. Bovendien stoot Boiler 74 de bij het proces vrijkomende SO₂ niet uit via de 200 meter hoge schoorsteen van CRU, maar via een half zo hoge schoorsteen (circa 100 meter). Zie bijvoorbeeld blz. 15 van het 2008 StAB Rapport (Productie 1).

afgefaald wordt via de HL flare. Dit affakkelen vindt plaats sinds de overdracht van de boilers nummer 74 en 75 naar CUC en de hieraan gekoppelde buiten gebruik stelling van het "Fuel Gas Balancing System"

en blz. 27:

van zowel de raffinaderij als van het Eilandgebied Curaçao. De centrale emiteert via vijf schoorstenen: een 200 meter hoge schoorsteen, een 100 meter hoge schoorsteen (voor de boilers 74 en 75) en drie 30 meter hoge schoorstenen voor hun gasturbines. Ter beperking van de stofemissie worden voor de emissies via de 200 meter hoge schoorsteen elektrostatische stoffilters toegepast.

en blz. 46:

- de BOO centrale van CUC heeft 5 boilers die met asphalt en fuel oil worden gestookt. Deze verbruikten in 2007 550 kiloton brandstof hetgeen vrijwel gelijk is aan de 544 kiloton die Isla in dat jaar heeft verbruikt (zie zwavelbalans 2007). Drie van de vijf boilers zijn aangesloten op een electrostatisch filter die ca 80% stof onttrekt aan de rookgassen. Van de andere twee boilers worden de afgassen niet gereinigd en op een hoogte van ca 100 meter geëmitteerd. Op basis daarvan is de emissie van CUC: $2 + 3 \times 0.2 = 2.6$

- 60 U kunt zich voorstellen dat dat maakt dat substantieel meer van de via die lagere schoorsteen uitgestoten SO₂ neerslaat op de locatie Beth Chaim.

II.4.6 Tussenconclusie: stijging in SO₂-immissieconcentratie op Beth Chaim niet veroorzaakt door Isla

61 Dit alles verklaart waarom, ondanks de dalende trend in de SO₂-uitstoot van Isla - van 21.6 kiloton in 2012 naar 20.8 kiloton in 2013 naar 20 kiloton in 2014 - de totale SO₂-immissieconcentratie op de locatie Beth Chaim in die jaren juist fors is gestegen, te weten van 62 µg/m³ in 2012 naar 152 µg/m³ in 2013 naar 170 µg/m³ in 2014.

62 En het laat ook zien dat die stijging niet is veroorzaakt door Isla, maar door Aqualectra en CRU. Isla's SO₂-uitstoot nam juist *steady* af.

63 Om een en ander in procenten uit te drukken: in 2014 werd op de locatie Beth Chaim een jaargemiddelde SO₂-immissieconcentratie van 170 µg/m³ gemeten.¹⁴ StAB en TNO hebben vervolgens berekend dat Isla daarvan 56 µg/m³ voor haar rekening nam.¹⁵ Dat is dus een bijdrage van circa 33% ex Isla en een bijdrage van 67% afkomstig van de overige emittenten (waaronder vooral CRU en Aqualectra). Dat zijn de geverifieerde feiten.

III DE CONCLUSIE VAN TNO EN STAB BETREFFENDE 2014: (OOK) IN 2014 OVERTRAD ISLA HET IMMISSIEVERBOD NIET

III.1 Het onderzoek en de bevindingen van TNO en StAB

64 Isla heeft in het inleidende verzoekschrift al uiteengezet dat het onderzoek betreffende 2014 door StAB en TNO samen is uitgevoerd – zoals u weet, wilden de Stichtingen graag dat TNO het onderzoek deed – dat zij dat onderzoek op zeer grondige wijze hebben uitgevoerd en dat ze beide partijen heel ruim te gelegenheid hebben gegeven om commentaar te geven.

65 Dat onderzoek heeft uiteindelijk geresulteerd in een wederom lijvig rapport (i.e. het Deskundigenbericht betreffende 2014; Productie 10), waarvan de belangrijkste conclusie helder is. Op de centrale vraag van uw Gerecht:

¹⁴ Zie nogmaals randnummer 43.

¹⁵ Zie hierna randnummer 65.

De vragen van het Gerecht

Het Gerecht beveelt dat een voorlopig deskundigenbericht zal worden uitgebracht ter beantwoording van de volgende vragen:

1. Hoeveel $\mu\text{g}/\text{m}^3$ heeft ISLA in 2014 bijgedragen aan de totale jaargemiddelde concentratie van zwaveldioxide (SO_2) op leefniveau benedenwinds van de raffinaderij, welke vraag dient te worden beantwoord met inachtneming van het bepaalde in rechtsoverweging 3.14 van het vonnis van het Hof van 12 januari 2010, luidende: "In het belang van de handhaafbaarheid van het op te leggen verbod en ter beperking van het risico van executiegeschillen geldt dat de bijdrage van ISLA aan de totale immissie moet worden berekend op de wijze waarop StAB die heeft berekend in haar rapport van 16 juni 2008 onder 8.4, aangevuld met de gewijzigde meteorologische uitgangspunten in het rapport van 10 maart 2009 onder 4.1. Bij die berekening zal van het daadwerkelijke zwavelgehalte van de Cat Cracker-coques dienen te worden uitgegaan. Voorts moet de totale immissie bij de begraaftplaats en elders op leefniveau benedenwinds van de raffinaderij gemeten worden op de wijze waarop de metingen zijn verricht die StAB heeft gebruikt. Gerekend zal steeds moeten worden vanaf de eerste dag van het betreffende kalenderjaar, (...)."

hebben TNO en StAB samen als volgt geantwoord:

Antwoord op de eerste vraag

Conform de gestelde voorwaarden uit het vonnis van het Hof van 12 januari 2010, is de SO_2 -immissieconcentratie berekend op een locatie aan de rand van de Joodse begraafplaats, met de meteorologische gegevens die in 2009 door Meteorconsult te Wageningen zijn opgesteld en waarbij de fakkelemissies zijn samengevoegd met de restemissie van de SRU's. Onder deze condities is een immissieconcentratie vastgesteld van 56 microgram per m^3 op de locatie juist naast Beth Chaim en 48 microgram per m^3 ter plaatse van de bebouwde kom aan de Nijlweg. In beide gevallen wordt dus onder de grenswaarde van 80 microgram per m^3 gebleven.

- 66 StAB en TNO hebben daar nog expliciet aan toegevoegd (op blz. 103 onderaan/blz. 104 bovenaan):

"Ons antwoord op vraag 1 geeft aan wat de uitkomst is op basis van de uitgangspunten van de uitspraak uit 2010."

- 67 56 μg per m^3 is ruim onder de door het Hof in 2010 aan Isla opgelegde norm van 80 μg per m^3 .
- 68 En het is ook weer onder - ruim onder zelfs - de door StAB vastgestelde bijdrage van Isla aan de SO_2 -immissieconcentratie in jaar 2013, want die bedroeg 68,1 μg per m^3 . Zie nogmaals bladzijde 3 van het Deskundigenbericht betreffende 2013:

1. Met inachtneming van het bepaalde in rechtsoverweging 3.14 van het vonnis van het Hof van 12 januari 2010, heeft Isla in 2013 een bijdrage van 68.1 µg per m³ geleverd aan de totale jaargemiddelde concentratie van zwaveldioxide (SO₂) op leefniveau benedenwinds van de raffinaderij, op/nabij de locatie Beth Chaim. Ter plaatse van de Nijlweg bedroeg de bijdrage 66.6 µg/m³.

69 En wat betreft dat jaar 2013 heeft uw Gerecht eerder al geoordeeld (namelijk in zijn vonnis van 10 november 2015) dat Isla géén dwangsom heeft verbeurd. Zie Productie 7 en dan met name r.o. 6.10 en 6.11.

III.2 De herhaalde discussie rondom de Toetsingslocatie

70 Zoals ik in het inleidende verzoekschrift al heb aangegeven, spitst een belangrijk deel van de discussie zich toe op de toetsingslocatie. De Stichtingen c.s. hebben erop gewezen dat StAB en TNO een toetsingslocatie hebben gehanteerd die op het Isla-terrein ligt en (dus) niet op het terrein van Beth Chaim. Ik citeer uit hun brief aan uw Gerecht van 17 februari 2017 (Productie 11):

- a) ten eerste op de onjuistheid in het Deskundigenbericht waarbij – wellicht per abuis – deels wordt vastgehouden aan een toetsingslocatie op het terrein van ISLA. Toetsing op het ISLA terrein heeft te gelden als strijdig met het kortgeding vonnis van 28 mei 2009 (zaaknummer KG 403/2006) en de vorengenoemde uitspraak van het Hof van 12 januari 2010, alsmede strijdig met de van toepassing zijnde vergunningsvoorwaarden;

71 Dat bezwaar klopt niet, want het Hof sluit het betreffende onderdeel van het dictum nadrukkelijk af met de woorden:

*“met inachtneming van het overwogene onder 3.14, welk verbod van kracht zal zijn tot en met 31 december 2014;”*¹⁶

72 In de betreffende rechtsoverweging 3.14 heeft het Hof, nota bene *juist* met het oog op de handhaafbaarheid van het Immissieverbod en ter beperking van het risico van executiegeschillen, bepaald dat de bijdrage van Isla moet worden berekend op dezelfde wijze waarop de StAB dat ook in 2008 en 2009 heeft gedaan. Zie de betreffende rechtsoverweging 3.14:

“3.14 In het belang van de handhaafbaarheid van het op te leggen verbod en ter beperking van het risico van executiegeschillen geldt dat de bijdrage van Isla aan de totale immissie moet worden berekend op de wijze waarop StAB die heeft berekend in haar rapport van 16 juni 2008 onder 8.4, aangevuld met de gewijzigde meteorologische uitgangspunten in het rapport van 10 maart 2009 onder 4.1. (...)”

*Voorts moet de totale immissie bij de begraafplaats en elders op leefniveau benedenwinds van de raffinaderij gemeten worden op de wijze waarop de metingen zijn verricht die de StAB heeft gebruikt.”*¹⁷

¹⁶ Onderstreping toegevoegd.

- 73 In het door het Hof uitdrukkelijk genoemde onderdeel 8.4 van het 2008 StAB Rapport (Productie 1) wordt onder meer de 'toetsingslocatie' met zoveel woorden en cijfers aangeduid. Zie de eerste tabel op bladzijde 39, te weten "coördinaten $x=49250$ en $y=53000$ ", welke de StAB duidt als "nabij Joodse begraafplaats" (en dus niet "op" of "te"):

uitgangssituatie	hoogst berekende waarde overall ex Isla ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	coördinaten		locatie
		x	y	
license before IRUP (Ibi)	282	49250	53000	nabij Joodse begraafplaats
license after IRUP (Iai)	180	49250	53000	nabij Joodse begraafplaats
2001 actueel	289	49250	53000	nabij Joodse begraafplaats
2005 actueel	245	49250	53000	nabij Joodse begraafplaats
2007 actueel	202	49250	53000	nabij Joodse begraafplaats

- 74 Daar merkte de StAB bij op:

daar niet gelden. Voor wat betreft de immissiewaarden buiten het raffinaderijterrein hebben we aan de hand van de output gegevens eerst beoordeeld op welk punt (coördinaten met gridafstanden in stappen van 250 meter) de hoogste concentratie is berekend. Dit punt wordt door ons aangeduid als het punt met de hoogst berekende waarde overall ex Isla. Deze treedt steeds op, op het zelfde onbewoonde punt in de nabijheid van de Joodse begraafplaats. Door

- 75 Ik merk daarbij op dat de StAB destijds eerst een conceptrapport opstelde, dat zij aan beide partijen verstrekte teneinde hen in de gelegenheid te stellen daar commentaar op te leveren. De hiervoor geciteerde tekstdelen stonden ook al in het conceptrapport (van 11 april 2008).
- 76 Partijen hebben toen ook uitgebreid gebruik gemaakt van die gelegenheid om commentaar te geven. Bijlagen 20 bij het StAB deskundigenrapport betreft het commentaar van Isla en Bijlage 21 dat van de Stichtingen c.s.
- 77 Zoals u kunt zien, beslaat dit commentaar van de Stichtingen c.s. vele bladzijden (ruim 20), maar de Stichtingen c.s. hebben toen geen enkele commentaar gegeven op hiervoor geciteerde tekstdelen betreffende de door de StAB gehanteerde 'toetsingslocatie'. Vervolgens zijn die tekstdelen logischerwijze ook blijven staan in de definitieve versie van onderdeel 8.4 van het StAB deskundigenrapport van 16 juni 2008.
- 78 In het StAB deskundigenrapport van 10 maart 2009 (Productie 2) heeft de StAB de 'toetsingslocatie' nog enigszins aangepast. Zie bladzijde 5 daarvan:

houdt in dat de concentratie van SO_2 op leefniveau lager is dan eerder is vastgesteld. Op de grens³ tussen de Joodse begraafplaats en het Isla terrein (locatie $x = 49500$ en $y = 53000$) blijkt op basis van de rekenresultaten met AERMOD, een jaargemiddelde SO_2 -concentratie op te treden van $99.1 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Hiermee wordt door Isla, individueel gezien, niet voldaan aan de

In de voetnoot daarbij merkte StAB op:

³ Deze locatie ligt iets oostelijker dan de locatie die eerder is aangehouden ($x = 49250$ en $y = 53000$).

¹⁷ Onderstreping toegevoegd.

- 79 Dat de door de StAB aangewezen 'toetsingslocatie' dus op de grens tussen Beth Chaim en het Isla terrein lag - en niet op Beth Chaim - was dus al lang bekend.
- 80 Ook nu stelde StAB beide partijen in de gelegenheid om commentaar te geven en ook nu maakten de Stichtingen c.s. gebruik van die gelegenheid en hadden zij weer geen enkel commentaar op de door de StAB gehanteerde 'toetsingslocatie'.
- 81 Daarmee is die betreffende 'toetsingslocatie' onderdeel geworden van - om in de woorden van het Hof te spreken - "de wijze waarop StAB" de bijdrage van Isla aan de totale immissie "heeft berekend".¹⁸
- 82 Zo ziet de StAB het overigens ook, zoals blijkt uit het gestelde op de bladzijden 79 en 80 van haar Deskundigenrapport betreffende 2013. Daarin is zij ingegaan op het commentaar dat de Stichtingen c.s. in 2015 ook al hadden op de door de StAB in haar diverse rapporten gehanteerde toetsingslocatie. Eerst geeft de StAB dat commentaar van de Stichtingen c.s. weer (zie blz. 79):

Eisers merken op dat Aermod geen "rekengrid" gebruikt en dat emissiebronnen en immissielocaties in het gebied op iedere locatie gekozen kunnen worden. Het is dus niet nodig om een immissie te kiezen op een "roosterpunt" locatie. Dit heeft StAB overigens alleen gedaan op de Beth Chaim locatie ($x = 49500$ $y = 53000$), alle andere emissie en immissie locaties komen overeen met de daadwerkelijke locaties (zie bijvoorbeeld immissie locaties op pagina 4 van de Aermod bijlage). StAB heeft dus in eerdere berekeningen ook geen grid van 250x250 meter gebruikt. Eisers stellen dat het Hof op generlei wijze het hanteren van een roosterpunt heeft vastgelegd in haar uitspraak. Uit de figuur blijkt dat StAB de bijdrage van Isla heeft berekend voor een locatie die op het Isla terrein ligt. Hierop is de ohjuiste conclusie gebaseerd dat de bijdrage van Isla het toegestane maximum van $80 \mu\text{g}/\text{m}^3$ niet zou hebben overschreden. Op de locatie waar het publieke informatiecentrum ligt dat bij de begraafplaats behoort, is de berekende immissie circa $95 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

- 83 Vervolgens gaf de StAB haar reactie daarop. Ik citeer:

Zoals in hoofdstuk 2 in reactie op de verzoeken van eisers reeds is aangegeven, heeft StAB voor de berekeningen in 2008 een vast rekengrid gehanteerd van 250 x 250 meter. Dat wil zeggen dat de stapgrootte tussen twee opeenvolgende rekenpunten telkens 250 meter is. In de inputfile van Aermod is dit geprogrammeerd als: "RE GRTDCART CARI XYTNC 42750 42 250 55750 23 -250" Hierin geven de getallen 250 en -250 de stapgrootte aan in de X en in de Y richting. Dit standaard rekengrid, dus ook zonder toevoeging van extra rekenpunten op een fijner raster, is door de uitspraak van het Hof vast komen te staan en daarmee onderdeel geworden van de StAB-methode, zoals die destijds - in 2008 - werd toegepast. Met betrekking tot de gridgrootte is geen sprake van een fout die het verdient om hersteld te worden omdat het hier gaat om een indertijd gemaakte basiskeuze. Nu de StAB is gevraagd om het jaar 2013 op basis van de StAB-methode uit 2008 in beeld te brengen, is aan het onderhavige onderzoek opnieuw het standaard rekengrid van 250 x 250 meter ten grondslag gelegd, zonder toevoeging van extra rekenpunten op basis van een rekengrid van 50 x 50 meter.

(...)

¹⁸ Zie r.o. 3.14 van de Hof Uitspraak.

De aanpassing die eisers hebben aangebracht door extra immissiepunten in een fijner rekengrid van 50 x 50 meter toe te voegen, is wel van grote invloed. De betreffende Immissiepunten liggen daardoor op de begraafplaats in plaats van er net naast. Omdat met de toevoeging van het 50 x 50 meter grid hogere jaargemiddelde immissieconcentraties dan 80 microgram per m³ worden berekend dan op het door ons aangehouden punt X = 49500 en Y = 53000, is het vanwege het grote effect op de uitkomst, essentieel dat het toetsingspunt duidelijk voor ogen staat. Wij hanteren als aanwijzing, dat in onze onderzoeksopdracht is aangegeven dat de SO₂-bijdrage door Isla moet worden berekend op de wijze waarop StAB die heeft berekend in haar rapport van 16 juni 2008 onder 8.4, aangevuld met de gewijzigde meteorologische uitgangspunten in het rapport van 10 maart 2009 onder 4.1. Die uitgangspunten zijn in:

- het StAB-verslag 37939 van **16 juni 2008** onder 8.4: de coördinaten aangehouden met X = 49250 en Y = 53000;
- het StAB-verslag 38129 van **10 maart 2009** onder 4.1: de herziene meteorogegevens hebben geleid tot een verschuiving van de toetsingslocatie naar de coördinaten X = 49500 en Y = 53000, zijnde het hoogst belaste punt. Dit punt is sindsdien de toetsingslocatie.

Gelet hierop hebben wij geen aanleiding gezien het rekengrid aan te passen.

- 84 Vervolgens heeft uw Gerecht de conclusies c.q. bevindingen van de StAB in haar rapporten van 16 juni 2008 (het 2008 StAB Rapport) en 10 maart 2009 tot de zijne heeft gemaakt in zijn (eind)vonnis van 28 mei 2009¹⁹. Daarmee werd de inhoud van de rapporten van de StAB onderdeel van dat civiele (eind)vonnis.
- 85 Weliswaar zijn de Stichtingen c.s. vervolgens zelf ook in hoger beroep gekomen van dat civiele (eind)vonnis,²⁰ maar de welgeteld twee grieven die zij toen formuleerden, hadden geen van beide betrekking - zelfs niet in de verste verte - op de door de StAB gehanteerde toetsingslocatie.
- 86 Vervolgens heeft het Hof door middel van de Hof Uitspraak dat civiele (eind)vonnis van 28 mei 2009 bekrachtigd – ook op dit punt dus – met uitzondering uiteraard van het voor Isla zo belangrijke punt dat zij niet in haar eentje verantwoordelijk kon worden gesteld voor het niet overschrijden van de immissieconcentratie van 80 µg/m³.
- 87 Daar komt nog bij dat het Hof, bij de vaststelling dat Isla in de jaren voorafgaande aan de Hof Uitspraak meer dan 80 µg/m³ had bijgedragen aan de immissieconcentratie, ook is uitgegaan van immissieconcentratie-bijdragen op de door de StAB gehanteerde Toetsingslocatie. Zie onder meer de r.o. 3.7 van de Hof Uitspraak.
- 88 Als, zoals de Stichtingen c.s. achteraf – nu het hen kennelijk niet meer uitkomt - stellen, die Toetsingslocatie niet juist was, dan betekent dat dus dat ook de Hof Uitspraak is gebaseerd op foute cijfers, namelijk op cijfers die betrekking hadden op een locatie gelegen tegen het hek tussen het Isla-terrein en de Joodse begraafplaats.
- 89 En het is natuurlijk van tweeën één.

¹⁹ Zie onderdeel 2.2 en in het bijzonder r.o. 2.2.3 daarvan (“(...) het Gerecht [maakt] de conclusies van de deskundigen in hun beide berichten tot zijn voorlopig oordeel.”).

²⁰ Akte van Hoger Beroep van 6 juli 2009.

- 90 In zijn vonnis van 10 november 2015 gaf uw Gerecht aan er net zo over te denken. Zie r.o. 6.11 daarvan:

een verwijzing naar rechtsoverweging 3.14. Mede in aanmerking nemende het hiervoor overwogene, komt het Gerecht, voorshands oordelend, tot de conclusie dat de vraag of de dwangsom is verbeurd in 2013, dient te worden beoordeeld aan de hand van het door StAB in haar rapporten gebruikte hoogst belaste punt $x=49500$ en $y=53000$. Dat na verificatie bij het Kadaster achteraf is gebleken dat dit punt niet op de Joodse begraafplaats ligt maar op het terrein van de Isla, is wellicht ongelukkig maar geeft geen aanleiding tot een ander oordeel. Het achteraf afwijken van de eerdere meetlocatie zou ook in strijd zijn met de redelijke verwachting van Isla dat op voormeld locatiepunt zou worden bepaald of sprake was van overtreding van het verbod. Bij het vorenstaande weegt mee dat Isla, hetgeen niet is betwist, daar ook naar heeft gehandeld door wekelijks de immissie voor dit punt te berekenen.

- 91 Van dat oordeel van uw Gerecht zijn de Stichtingen c.s. niet in hoger beroep gekomen. En de Stichtingen c.s. hebben met betrekking tot het jaar 2013 ook nooit een bodemprocedure aanhangig gemaakt.

- 92 Dit alles zo zijnde, dient natuurlijk óók voor het jaar 2014 deze locatie als de toetsingslocatie te worden gehanteerd en ten aanzien van die toetsingslocatie hebben TNO en de StAB ondubbelzinnig vastgesteld dat Isla's bijdrage aan de SO₂-immissieconcentratie ruim onder de 80 µg/m³.

III.3 Zou men de Toetsingslocatie wijzigen, dan zou men ook de locaties van de fakkels van Isla juist in het rekenmodel moeten invoeren

- 93 Als men, zoals de Stichtingen c.s. willen, de destijds door de StAB gehanteerde en door het Hof bevestigde Toetsingslocatie zou loslaten, dan zou men hetzelfde moeten doen met de destijds door StAB gehanteerde locaties van Isla's vijf fakkels. Ik licht dat kort toe.

- 94 Die fakkels staan verspreid op het Isla-terrein, maar destijds heeft de StAB ze voor het doel van de 'modellering' allemaal samengenomen en in haar rekenmodel ingevoerd als zouden ze allemaal op dezelfde locatie staan als de schoorsteen van Isla's *sulfur recovery units* (de SRUs). Voert men de vijf fakkels apart in en op hun daadwerkelijke locatie, dan resulteert dat in een verlaging van de SO₂-immissiebijdrage ex Isla.

- 95 Op de volgende vraag van het Gerecht (zie blz. 118 van het Deskundigenbericht betreffende 2014; Productie 10):

13.4 Vraag 4

Vraag 4 van het Gerecht, luidt:

"In hoeverre zou uw antwoord op vraag 1 anders luiden indien de grondslagen van de StAB-methode uit 2008 naar de huidige - door u te bepalen - inzichten zouden zijn geactualiseerd, zowel, voor zover van toepassing, wat betreft 1) de locatie van het toetsingspunt, 2) de wijze waarop de procesimmissie wordt gemodelleerd, en 3) de meteorologische gegevens?"

hebben TNO en StAB als volgt geantwoord (zie blz. 118 van Deskundigenbericht betreffende 2014; Productie 10):

Actualisatie modelleren procesemissie

De actuele inzichten aangaande het modelleren van de procesemissies, bestaan er uit dat de vijf fakkels niet als een schoorsteenemissie aan de SRU ventemissie worden toegevoegd, maar in plaats daarvan als vijf afzonderlijke emissiebronnen in het model worden ingevoerd. Voor het simuleren van fakkelemisssies dient een passende methode te worden toegepast. In paragraaf 11.3 is hiernaar onderzoek

en verder blz. 122:

Vergelijking leert dat de modellering met aparte fakkelinvoer, tot een lichte verschuiving van het immissiezwaartepunt leidt. Op het punt (49500, 53000), het "StAB punt", juist buiten Beth Chaim, wordt de immissie ongeveer 5% lager dan met de modellering waarin alle bronnen als schoorsteenemissie worden nagebootst. Wanneer de "TNO-locaties" bij de vergelijking worden betrokken, blijkt dat bij het apart modelleren van de flares, alle locaties onder de norm van 80 µg/m³ liggen. Het antwoord op vraag 3 laat zien dat in het geval alle flare-emisssies als ventemissie worden ingevoerd, er één locatie hoger wordt belast dan de norm.

96 Die heldere conclusie van TNO en StAB maakt dus de hele, destijds door de Stichtingen c.s. gestarte discussie over de Toetsingslocatie irrelevant.

III.4 Vordering van de Stichtingen c.s. strekkende tot betaling van de dwangsom over 2014 is sowieso verjaard

97 Over dit punt heb ik al gezegd wat ik wilde zeggen in het inleidende verzoekschrift. Ik hoor graag wat de Stichtingen c.s. daar in reactie op hebben te zeggen, waarna ik daar graag nog op reageer in de tweede termijn.

IV CONCLUSIE

98 Ik concludeer dan ook tot toewijzing van de vorderingen van Isla.

Ik dank u voor uw aandacht zover.

Gemachtigden

Deze zaak wordt behandeld door mr. T.L. Claassens, Loyens & Loeff N.V., Blaak 31 (3011 GA) Rotterdam, telefoon: +31 10 2246 677; mobile +31 6 22 19 84 86; e-mailadres: tom.claassens@loyensloeff.com.